

знань, рівнем засвоєння, рівнем сформованості професійно важливих якостей особистості майбутнього фахівця та сукупністю вмінь та навичок, потреб до професійного та особистісного саморозвитку.

На увагу до особистості учня в навчальному процесі при розгляді характеристик якості вказує В.П.Беспалько, на думку якого крім якості знань і дій учнів, до основних характеристик якості навчання відноситься також задоволеність учнями процесом навчання [2].

Базуючи своє розуміння якості підготовки на рівні її оцінки з позицій якості результатів учбового процесу і розглядаючи окремо рівні і якість підготовки, М.Б.Челишкова вважає, що якщо рівень підготовки – кількість, сукупність знань, умінь, навичок, уявлень засвоєних учнями на момент вимірювання, – оцінити досить легко, то з якістю все набагато складніше, а проводити оцінку якості підготовки учнів з різним рівнем підготовки не має сенсу. Що ж до сукупності суттєвих характеристик знань і умінь, які і визначають якість підготовки, то вчена вважає, що це міцність, усвідомленість, узагальненість знань, які являють собою цінність для розвитку особистості учня, але мають суттєвий недолік, який полягає в тому, що вони не піддаються жодним об'єктивним методам вимірювання [13].

З попереднього аналізу робимо висновок, що питання розробки показників та критеріїв якості також характеризується неоднозначністю точок зору і вимагає подальшого вивчення і розробки по відношенню до кожного з розглянутих вище понять якості освіти, якості навчання, якості підготовки фахівця та якості підготовки з кожного окремого предмету. Тому вбачаємо перспективи розвитку проблеми якості саме в узагальненні, систематизації та розробці

чітких критеріїв, показників та характеристик якості означених понять в руслі досліджуваної нами проблеми якості підготовки майбутніх пілотів до ведення радіообміну.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Архангельський С.И. Лекции по теории обучения в высшей школе. – М.: Высшая школа, 1974. – 384с.
2. Беспалько В.П. Мониторинг качества обучения – средство управления образованием // Мир образования. – 1996. - №2. – С.31-36.
3. Давыдова Л.Н. Педагогическое диагностирование как компонент управления качеством образования: Дисс. ... доктора пед. наук. – Астрахань, 2005. – 342с.
4. Закон України «Про вищу освіту»
5. Изотова Н.В. Корректирующий контроль как фактор повышения качества обучения в вузе (на материале предметов гуманитарного цикла): Дисс. ... канд. пед. наук. – Брянск, 2004. – 217с.
6. Коджаспирова Г.М., Коджаспиров А.Ю. Словарь по педагогике. – Москва: ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д: Издательский центр «МарТ», 2005. – 448с.
7. Коротков Э.М. Система комплексной оценки качества образования специалиста //Высшее образование в России. – 1995. – С. 72-78.
8. Лопухова Т.В. Диагноз качества подготовки специалиста// Высшее образование в России. – 2001. - №4. – С. 28-34.
9. Самылкина М.М. Современные средства оценивания результатов обучения / Н.Н.Самылкина. – М.: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2007. – 172с.
10. Сафонова С.В. Педагогическая диагностика как компонент системы организации образовательного процесса // Вестник Университета Российской Академии Образования. – 2008. - №2(40). – С. 108-110.
11. Столярова И.В. Педагогический контроль как фактор повышения
12. качества обучения слушателей вузов МВД России: Дисс. ... канд. пед. наук. – СПб, 1999. – 198 с.
13. Шишов С.Е., Кальней В.А. Мониторинг качества образования в школе/ С.Е.Шишов, В.А.Кальней. – М.: Российское педагогическое агентство, 1998. – 354с.
14. Челишкова М.Б. Теория и практика конструирования педагогических тестов: Учебное пособие. – М.: Логос, 2002. – 432с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Токарь Євгенія Борисівна – викладач кафедри іноземних мов Державної льотної академії України, аспірант.

Наукові інтереси: педагогічна діагностика, управління в освіті.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Наталія УЙСІМБАЄВА (Кіровоград)

В статті акцентується увага на необхідності розвитку у майбутніх фахівців пізнавального інтересу та творчої активності як складової формування їхньої педагогічної компетентності. Розглядається зв'язок понять «пізнавальний інтерес», «творчість», «творча активність», «професійна компетентність».

В статті акцентується внимание на необходимости развития у будущих специалистов интереса к познаниям, творческой активности как составляющей успешного формирования их педагогической компетентности. Рассматривается связь понятий «познавательный

интерес», «творчество», «творческая активность», «профессиональная компетентность».

Ключові слова: пізнавальний інтерес, творчість, творча активність, творчий потенціал, професійна компетентність.

XXI сторіччя висуває нові вимоги до рівня і якості підготовки спеціалістів. Вивчаючи становлення професійної компетентності студента, ми зосередили зусилля на вивченні механізмів стимулювання їх професійного самовиховання, розвитку ініціативи,

формуванні особистого стилю навчально-професійної діяльності на основі врахування особливостей особистості та рівня професійної підготовки.

Виховання студента як творчої, духовно збагаченої особистості – актуальне завдання суспільного розвитку, без розв'язання якого неможливо забезпечити суспільство творчими спеціалістами. Тому формування досвіду творчої діяльності для студента як майбутнього фахівця є необхідною складовою його професійного розвитку, удосконалення професійної компетентності.

Метою статті є обґрунтування необхідності розвитку пізнавального інтересу та творчої активності під час підготовки майбутніх фахівців як умови ефективного формування їхньої професійної компетентності.

Інтереси посідають особливе місце в мотиваційній сфері особистості. Існують різні підходи до визначення змісту поняття «інтерес»: інтерес – це активно-пізнавальне (В.Н. Мясичев, В.І. Іванов), емоційно – пізнавальне (Н.Г. Морозов) відношення людини до світу; умова розвитку творчої особистості (М.І.Алексеева) та ін.

Студент реалізує свій інтерес у процесі основної діяльності – навчальної діяльності. Найсильнішим мотивом у навчанні є саме пізнавальний інтерес, який активно взаємодіє із системою ціннісних орієнтацій, цілями, результатами діяльності, відображає всі складові особистості: інтелект, волю, почуття [5].

Різні аспекти формування пізнавальних інтересів досліджували Л.Виготський, О.Дуса-вицький, О.Киричук, Н.Морозова [6], Г.Щукина [8], та ін.

Ми поділяємо думку про те, що пізнавальний інтерес – це емоційно усвідомлена, вибіркова спрямованість особистості, яка звернена до предмета й діяльності, пов'язаної з ним, що супроводжується внутрішнім задоволенням від результатів цієї діяльності.

Пізнавальний інтерес у навчальній діяльності виступає як результат взаємодії об'єктивної і суб'єктивної сторін інтересу. Він виражає прагнення учнів до знань і самостійної творчої роботи, тому вважається педагогами одним із найбільш значущих і надійних факторів, які інтенсифікують пізнавальну діяльність школярів [6].

Пізнавальний інтерес включає в себе навчальний і інтелектуальний інтереси. Тому основним завданням викладача є зацікавити, а не дати знання в готовому вигляді. В сучасних умовах набуває ще більшої актуальності організація самостійної роботи студентів під

час опрацювання навчального матеріалу, науково-дослідницької роботи, під час проходження різних видів практик. Особливо значущості набуває формування компетентності у сфері самостійної пізнавальної діяльності, яка засновується на вмінні набувати знання з різних джерел інформації.

Важливим завданням є така організація навчально-виховного процесу, щоб з ранніх етапів професійного становлення студенти почали осмислення свого ціннісного простору, побачили його зв'язок з цілями і завданнями обраної професії, а також були включені у роботу що сприяє розвитку смислових орієнтирів.

Одним з завдань формування професійної компетентності у майбутніх педагогів є розвиток мотивації досягнень, яка пов'язана з потребою особистості досягти бажаного результату. Мотиваційний компонент визначає позитивне ставлення до професії, інтерес до роботи. Мотиви навчання студента можуть бути дуже різноманітними: мотиви науково – пізнавальні, професійно – ціннісні, комунікативні, утилітарні та ін. Мотивація один із найважливіших факторів, котрі забезпечують успіх у будь – якій діяльності. Інтерес до майбутньої професії вчителя є одним з основних мотивів, що формує професійну спрямованість спеціаліста.

Якщо розглядати чотири етапи розвитку інтересу: зацікавленість, допитливість, пізнавальний інтерес, теоретичний інтерес, то з'ясуємо що в ланцюгу етапів розвитку інтересів пізнавальний інтерес є одним з вищих етапів розвитку. Разом з тим він не може сформуватись без розвитку зацікавленості та допитливості одною з основ розвитку яких є мотивація навчальної діяльності. Пізнавальний інтерес, як основа мотивації навчання, найкраще формується в умовах проблемної ситуації.

Постійне ефективне стимулювання інтелектуального розвитку, потреби в актуальній, цілеспрямованій самостійності, формування відповідних психологічних якостей, необхідні людині в умовах інформаційного суспільства. Саме інтелектуальні якості (чіткість і логіка мислення, його критичність, творча уява, винахідливість, дотепність) підкріплюють професійні вміння фахівця, допомагають йому знаходити правильні рішення у своїй роботі, зумовлюють ефективність творчості, пошуку нових, неординарних способів розв'язання проблем.

Пізнавальний інтерес пов'язаний з намаганням студента самотійно розв'язати проблемне питання. В центрі уваги – проблема, а не готові знання. Студенти з достатнім розвитком пізнавального інтересу

шукають причину, намагаються проникнути в сутність предмету, самостійно встановити закономірність, розкрити причинно-наслідкові зв'язки. «Учень напружує думку, вольові зусилля, виявляє емоції» [8].

Пізнавальний інтерес можна визначити в загальному як вибірну спрямованість особистості, яка звертається до галузі пізнання, до її предметної сторони і самого процесу оволодіння знаннями [3]. Професійна спрямованість – це інтерес до майбутньої професійної діяльності. Тому ми розглядаємо розвиток пізнавального інтересу у майбутніх фахівців як одну з ефективних умов формування їх професійної компетентності.

Тому вивчаючи розвиток професійної компетентності майбутнього фахівця, необхідно зосередити зусилля на стимулюванні їх професійного самовиховання, розвитку творчого потенціалу, ініціативи, формуванні особистісного стилю навчально-виховної діяльності з урахуванням особливостей особистості та рівня підготовки.

Характерними ознаками пізнавального інтересу є динамічність, поступальний рух, перехід від явища до сутності, встановлення глибоких зв'язків, оволодіння закономірностями. Інтерес розглядається нами як прояв розумової і емоційної активності.

Категорія активності є однією із центральних у психолого-педагогічній науці. У наукових дослідженнях цієї категорії важливими є поняття, які розкривають сутність активності – процес, дія, вчинок, поведінка, діяльність, життєдіяльність тощо.

«Пізнавальна активність, на думку Я.Бойко, становить основу самостійної діяльності, але, з іншого боку, фона може формуватися під час її виконання, що здійснюється завдяки і змісту самостійної роботи, і характеру процесу діяльності, і управління нею викладачем» [2, с.19].

Проблеми активності й самостійності студента в навчанні вирішують творчі роботи, що потребують дослідницького підходу до вивчення. Така робота більш відповідає поняттю - дослідницька активність. «Дослідницька активність – це інтенсивна цілеспрямована пізнавальна діяльність пошукового характеру, обумовлена найвищим рівнем самостійності і творчого ставлення до неї» [1].

Мета творчості, що здатна стимулювати активну діяльність людини, полягає у самоствердженні за допомогою створення матеріальних і духовних цінностей. Активність виникає як життєве утворення особистості і є вищим стосовно діяльності рівнем. Студент, як активний учасник навчально-виховного процесу, формує активність передусім на

основі творчих форм навчання, під час копіткої щоденної самостійної роботи.

Н.Ю.Посталюк розглядає творчий потенціал особистості як інтегрований вияв різних якостей особистості й уважає, що творчу особистість визначають не тільки високий творчий потенціал, але й ступінь її активності в його реалізації [7].

Активність є ціннісним способом моделювання, структурування і здійснення особистістю діяльності, спілкування та поведінки, за яких вона автономно набуває якості такої системи, що більш-менш успішно функціонує в міжособистісному просторі.

Якщо студент не обмежується засвоєнням знань та фактів і вносить у цей процес щось нове, оригінальне, розкриває нові сторони проблем і питань, що вивчаються, використовує більш широке коло джерел, використовує більш досконалі методи власної пізнавальної та практичної діяльності, то її можна визначити як творчу.

“Творчі люди – це люди, які здатні мислити по новому, самостійно ставити перед собою завдання, цілі, пропонувати нестандартні рішення, опиратися рутинному підходу, орієнтуватись більше на майбутнє, а ніж на минуле” [4, 42].

Компетентність забезпечує успішний перебіг творчого мислення, результатом якого є побудова гіпотез, виникнення передбачень. При організації навчально-пізнавального процесу необхідно органічно поєднувати соціальногрупові методи з творчим використанням індивідуального підходу до розвитку навчально-пізнавальної активності.

Важливою умовою творчості є сприйняття нових ідей, здатності знаходити і порушувати проблеми, незалежність поведінки та суджень і водночас уміння поступатися і відмовлятися від своїх думок, критичність, сміливість, терпимість.

Разом з тим необхідно забезпечити диференційований підхід до студентів з метою формування в них справжніх пізнавальних інтересів та творчої активності. Мета творчості, що здатна стимулювати активну діяльність людини, полягає у самоствердженні за допомогою створення матеріальних і духовних цінностей.

Для справжнього пізнавального інтересу та формування творчої активності студентів характерне розуміння значення та мети пізнавальної діяльності і позитивне ставлення до неї, а також наявність мотивів, що йдуть від самого процесу діяльності і спонукають займатись нею. Розвиток творчої особистості майбутніх спеціалістів, раціональна організація навчально-виховного процесу, підготовка студентів до майбутньої

професійної діяльності, неперервна самоосвіта і самовиховання мають стати найважливішими проблемами організації життєдіяльності сучасного вищу.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Балагурова Т. Наукова робота учнів – міф чи реальність? // Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2004. - № 2. - С. 96-100.
2. Бойко Я. Організація самостійної роботи студентів у вищих педагогічних навчальних закладах // Рідна школа. - 2009. - № 10. - С.19.
3. Бондаревський В.Б. Виховання інтересу до знань і потреби до самоосвіти. - М.: Просвещение, 1985.
4. Воробйов С. Структура, критерії і рівні готовності студентів до творчого розв'язання дидактичних задач // Рідна школа. - 2002. - № 2. - С.42-44.

5. Лозова В.І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів / Харк. держ. пед. ун. ім. Г.С. Сковороди. - 2-ге вид., доп. - Х.: О.В.С., 2000.

6. Морозова Н. І. Учителю о познавательном интересе. - М.: Знание, 1979.

7. Посталюк Н.Ю. Творческий стиль деятельности. Педагогический аспект. Изд.-во Казанского университета, 1989. - 205с.

8. Щукіна Г.І. Проблема пізнавального інтересу в педагогіці. - М.: Педагогіка, 1971.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Уйсімбасва Наталія Василівна – кандидат педагогічних наук, ст.викладач кафедри педагогіки КДПУ ім. В.Винниченка.

Наукові інтереси: дослідження проблем формування професійної компетентності майбутнього фахівця.

САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Інна ФАЙНМАН (Кіровоград)

У статті розглянуто самореалізацію особистості як багатогранну психолого-педагогічну проблему. Визначено підходи до розуміння самореалізації, характеру та змісту цього явища, а також визначено її відмінності від інших споріднених, але не тотожних їй понять.

В статті рассматривается самореализация как многоаспектная психолого-педагогическая проблема. Определены подходы к пониманию самореализации, характера и сущности данного явления, а также выделены ее отличия от других сходных, но не равноценных ей понятий.

Ключові слова: самореалізація, сутнісні сили особистості, активність, діяльність, самовираження, саморозвиток, самоздійснення.

Основною ідеєю сучасного стану розвитку суспільства є утвердження відношення до людини як до найвищої цінності буття, характерними є розгляд особистості як цілісної системи, що постійно розвивається, створення умов для розвитку сутнісних сил особистості, її духовного та особистісного потенціалу. Головним засобом розвитку гуманістичної сутності людини, що на етапі реформування усіх сфер суспільної життєдіяльності набуває особливого значення, є освіта. Таким чином, зараз у сфері освіти, в її теоретичних та практичних дослідженнях, дуже яскраво висвітлюється позиція суб'єктної значимості студента. Саме в цьому контексті розглядаються проблеми самореалізації студентів та формування їхньої готовності до самореалізації в подальшому професійному житті.

В останні роки різко збільшився дослідницький інтерес до проблеми самореалізації особистості серед вітчизняних та зарубіжних науковців. Однією з особливостей проблеми самореалізації є недостатня визначеність цього поняття,

розмитість його меж, різні розуміння цього феномену за його формою. Крім того, складність вивчення самореалізації полягає ще й в тому, що її неможливо спостерігати об'єктивно людським оком, а можливо побачити лише її ефекти та результати, які відображені у психіці суб'єкта. Таким чином, дослідження проблем самореалізації мають багатифункціональний характер і тому притаманні багатьом наукам про людину: філософії, соціології, психології, педагогіці тощо.

Філософський зміст проблеми самореалізації досліджували А.К.Ісаєв, В.І.Муляр, Н.Л.Кулик, Н.І.Шаталова, Л.Н.Коган, тощо. Психолого-педагогічні аспекти самореалізації розкриті в роботах Л.О.Коростильової, Е.В.Галажинського, Д.О.Леонтьєва, Є.Є. Вахромова, Л.В.Цурікової та інших науковців. Дослідженням питань самореалізації займалися представники різних наукових шкіл, однак й досі не існує єдиної концепції самореалізації, оскільки кожен дослідник розглядав лише певні аспекти цього явища у колі своїх наукових інтересів. Для глибокого проникнення в сутність питання необхідний міждисциплінарний синтез знань про людину.

Мета статті полягає у обґрунтуванні особливостей самореалізації як багатогранної психолого-педагогічної проблеми. Досягнення мети передбачає вирішення наступних завдань: 1) дослідити витоки виникнення поняття самореалізації; 2) виокремити самореалізацію серед інших споріднених, але не тотожних їй понять та визначити їхні відмінності; 3) розглянути різні підходи до розуміння самореалізації, її характеру та змісту.